

Hozzászólások a vágástéri feltárás kérdéséhez

Az Erdészeti Tudományos Intézet a Lillafüredi Gépkísérleti Bázis munkáját 1962. november 30-án a helyszínen mutatta be meghívott szakemberekből álló közönségnek és tudományos vitaulésen számoltatta be a bázis vezetőjét, Huszár Endre tudományos munkatársat azokról az eredményekről és további elképzelésekről, amelyek a bükkállományok újulatot kímélő fakitermelési technológiájára vonatkozó kutatási munkában eddig adódtak.

A beszámolóhoz a vitaulésen több hozzászólás hangzott el:

Zathureczky Lajos, a Keletbükki Áll. Erdőgazdaság erdőművelési csoportvezetője és a Kísérleti Bázis munkaterületének korábbi szakfelügyelője elmondta, hogy a kísérleteknek már az első eredményei is meggyőzték, a módszert hamar átvették és az 1957 óta eltelt öt év alatt 200 ha véghasználati és 350 ha növedékfokozó gyérítési területen alkalmazták a szakmai kívánalmak legmesszebbmenő kielégítésével. Rámutatott arra, hogy a beszámoló erdőművelési vonatkozású értékelése nagyon is szűkszavú. A komplex fakitermeléssel és vágástéri feltáró-hálózattal a természetes újulatokban minimálisra csökkent a kár, mert az anyag $\frac{1}{3}$ -a irányított döntéssel az úton nyert feldolgozást, és az újulatról a kiközelítés a termeléssel egyidejűleg, gumike-rekű kerékpárral történt. Felvetette a gondolatot, hogy a vágástéri feltáróút-hálózatot hozzák összhangba az erdőtípus-határokkal. A szükséges úthosszat a tereptől függően 50–70 fm/ha-ban jelölte meg.

Dr. Pankotai Gábor egyetemi tanár, az Erdészeti és Faipari Egyetem erdészeti szállítástani tanszékének a vezetője a kutatómunka úttörő jellegének az elismerése mellett figyelmeztetett arra, hogy az újulatkárosodás vizsgálata során nem került beszámításra a vágástéri utak által elfoglalt terület. Öt méter útszélesség és 100 m/ha sűrűség mellett ez kerekén 5%-ot tesz ki. Megítélése szerint már a 80 m/ha útsűrűség is túlzott. A szállított m³-re eső útképzési terhek a növekvő úthosszal hiperbólikusan növekszenek, a kiközelítési költség csak lineárisan csökken. Egy bizonyos útsűrűségen felül növekszik a m³-kénti ráfordítás teljes összege és nő az út által elfoglalt terület is, amelyen éppen úgy nem lesz újulat, mint a vonszalással kiradírozott helyeken sem volt. A táblázat adatai azt a kétséget keltették benne, hogy a megtakarítások jelentős része nem is a vágástéri hálózat hatása, hanem az azzal csaknem egyidőben kiépített gyűjtőutaké. A megtakarítások zömét — 37,90 Ft-t — a lovak helyett belépő tehergépkocsik adják. Végül hiányolja a megfelelő kontrollterületet.

Szász Tibor, az ERTI tudományos munkatársa, egyrészt a kiegyenlítő rakodók létesítésének fontosságára hívta fel a figyelmet, másrészt a feltáró-hálózatnak az erdőrendezési vonatkozásaira mutatott rá. A szállítást csak úgy lehet függetleníteni az időjárástól, ha a földutakra nézve megfelelő időjárási viszonyok között minél nagyobb fatömeget tudunk kiszállítani. Ehhez az szükséges, hogy ebben az időpontban megfelelő mennyiségű anyag álljon kiközelítve a vágástéri feltáróutak mellett és a kiszállításra került anyag tárolására megfelelő rakodótér álljon rendelkezésre. Lényeges szempont itt a rakodás meggyorsítása is. Az erdőrendezésnek az üzemtervezés során a műszaki lehetőségekre épített gazdálkodási egységek kialakítása felé kell irányulnia, mert a munkák szakszerű végrehajtását mind erdőművelési, mind fahasználati vonatkozásban a műszaki lehetőségek határozzák meg.

Szilas Géza, a miskolci Erdőrendezőiség vezető főmérnöke örömmel üdvözölte erdőrendezési szempontból a vágástéri utakat is magában foglaló feltáró-hálózat kiépítését. A feltáró-hálózat kiépített útjait célszerűen lehet felhasználni a tagalakítás során, jó támpontot nyújtanak az üzemrendezésnek, egyben fontos biztosítékai is annak, hogy az üzemtervek előírásai megvalósíthatók legyenek. Reális üzemtervet csak kellően feltárt erdőről lehet készíteni.

Kálóczi Istvánt, az Erdészeti és Faipari Egyetem adjunktusát a tapasztalt konkrét eredmények a kutatás folytatásának sürgetésére bírták. Hangsúlyozta, hogy az anyagmozgatás fejlesztése érdekében elengedhetetlen követelmény a felterhelés időszükségletének a csökkentése. Rendkívül biztatónak tartotta ezért az egy fogásban való terhelési kísérletek eddigi eredményeit. A kiközelítési munka vizsgálata során felvetette a ló vagy traktor alkalmazás kérdése eldöntésének a szükségességét.

Beély Miklós, a Keletbükki Áll. Erdőgazdaság tervcsoport-vezetője vitába szállt azzal a nézettel, amely szerint hiányzanak a kísérletek kontrollterületei. Kontrollként szolgálnak mindazok a területek, amelyeken a kitermelés hasonló adottságok között nem ilyen módszerrel folyik. Az Erdőgazdaság egyrészt fejleszti a hozamterü-

let feltárását, másrészt kiterjedten alkalmazza a komplex munkamódszert, mert tapasztalja, hogy a ráfordítások néhány éven belül a fahasználatban is megterülnek. Kétségbe vonta azt, hogy az útsűrűséggel kapcsolatos gazdaságossági kihatások sematikusnak eldönthetők. A nehézség itt az, hogy az erdőművelési kihatások számszerűen nem mérhetők. Erre majd csak hosszú évek tapasztalata adhat választ.

S. Nagy László, a Keletbükki Áll. Erdőgazdaság lillafüredi erdészeti vezetője a vágástéri feltárás szükségessége, a komplex munkaszervezet kialakításának fontossága mellett állt ki. Erdészetiében a 25 000 m³-es ideji kitermelési előírás 80%-át (talvány 70%-át) komplex munkamódszerrel hajtja végre. A fakitermelés időszükséglete ennek folytán a két évvel előbbi 3,45 ó/m³-ről 2,65 ó/m³-re csökkent. Felhívta a figyelmet arra, hogy a munkaszervezet kialakításában nem szabad egy-egy termelőeszköz maximális kihasználását döntő tényezőként elfogadni. A komplex munkamódszer több termelőeszköz, gép egyidejű használatát követeli meg, ezek arányát és foglalkoztatását úgy kell összehangolni, hogy az együttes eredmény legyen minél nagyobb. Ezen belül egy-egy gép kihasználási foka időszakosan kisebb is lehet, mint az önálló alkalmazásban. A komplex fakitermelésnek nem feltétele a megfelelő feltárás, de fokozza a kiszállító eszközök kihasználását és eredményét. A gyors szállítás érdekében a feltárást feltétlenül fokozni kell, de meg kell gyorsítani a felterhelést is. Utóbbi a kezdetleges állapotban bemutatott daru megfelelő kialakítás után megoldani látszik.

Szeremley Zoltán, a Keletbükki Áll. Erdőgazdaság műszaki fejlesztési előadója elismeréssel szólt a Kísérleti Bázis eddigi működésével hozott gyakorlati hasznról. Ezek jól láthatóan mutatkoznak az Erdőgazdaság eredményeiben. A vágástéri feltárás közelebb viszi a gépet a fához és jelentősen lerövidíti az anyagmozgatás időszükségletét, de ennél sokkal nagyobb az erdőművelési jelentősége. Ezt pillanatnyilag még nem értékeljük kellő mértékben, pedig a feltárt területeken található szép és egészséges újulat mindennél ékeesebben beszél arról, hogy a vágástéri feltárást és a hozzá kapcsolódó komplex fakitermelési munkát minden erővel szorgalmazni kell. Több tisztázatlan kérdés miatt a kutatás folytatását sürgette.

Palócz József, az Országos Erdészeti Főigazgatóság műszaki fejlesztési osztályának vezetője a kísérletek folytatásának a szükségessége mellett foglalt állást. Kijelentette, hogy a vágástéri feltárás létesítésének pénzügyi fedezetét az üzemi költségekből kell biztosítani. A megtérülés azonban több évre is elhúzódhat, ezért az OEF lehetőséget ad a vágástéri feltáró utaknak önköltségcsökkentési beruházási hitelből történő fedezésére, amennyiben a terveket és a gazdaságossági számítást az előírássoknak megfelelően elkészíti az Erdőgazdaság.

Cornides György, az Erdőgazdasági Tervezőiroda tervező főmérnöke a kutatásra választott területet bírálta és célszerűbbnek tartotta volna az országos átlaghoz közelebb álló, kedvezőtlenebb terep választását. Osztotta a kutatás folytatása mellett elhangzottakat és az Iroda feltárási osztálya részéről együttműködést ajánlott fel a további munkához.

Makkay Zoltán, az Országos Erdészeti Főigazgatóság erdőhasználati osztályának vezetője szintén nehezebb terep- és állományviszonyokat kívánt. Megítélése szerint a vágástér sűrű feltárása nem szükséges, mert a korszerű közelítő eszközök nagyobb távolságban is gazdaságosak. A bemutatott híddarut mind a nehéz fizikai munka megkönnyítése, mind a rakodás meggyorsítása szempontjából megfelelőnek nyilvánította és gyártását sürgette.

Dérföldi Antal, az Erdészeti Tudományos Intézet erdőhasználati osztályának vezetője cáfolta Makkaynak a feltárással kapcsolatos nézeteit. Kimutatta, hogy a közelítő kerékpár gazdaságos használata rövidebb távolságokat követel, a legfontosabb érv pedig a sűrű úthálózat mellett az, hogy a közelítési távolsággal hatványozottan fokozódik a felújítóvágásban az újulat sérülése. Belterjesebb gazdálkodás mellett véghasználatokban mintegy 50 m³/ha-t termelünk ki egy-egy belenyúlás alkalmával. Ennek út melletti készletezése 1,0–1,2 fm/m³ igény mellett 50–60 fm/ha útsűrűséget követel, ami 100 méteres közelítési átlagtávolságot jelent egyoldali közelítés esetén. Kiemelten hangsúlyozta, hogy a feltáró hálózatot — beleértve a vágástéri utakat — nagy részét is — a létesítés és megtérülés szempontjából nem szabad csupán faanyagmozgatási objektumként számításba venni. Az út a belterjesség felé haladó erdőgazdálkodásunknak minden korban nélkülözhetetlen berendezése, amelynek nem feltétlenül szükséges rövid idő alatt amortizálódni. A teljes megtérülés — a ma számokkal értékelhető megtakarításokkal — sok esetben 40–50 év, kivételes esetekben egy teljes vágáskort fog kitenni.

Jósvai Pál, a Keletbükki Áll. Erdőgazdaság műszaki csoportjának vezetője egyetértett azzal, hogy a feltáró-hálózatnak összhangban kell állnia az erdőrészteltek, ke-

zelési egységek, erdőtipusok határaival. A vágástéri feltáróutakkal kapcsolatban elismerte, hogy azok stabilizálása szükségtelen és forgalmazásukat az időjárási viszonyok megfelelő kihasználásával kell megoldani, mégis szükségesnek látja, hogy azok gépkocsik forgalmát is lehetővé tegyék. A gépkocsis kiszállítás olcsóbb, mint a traktoros.

Dr. Szepesi László, az Erdészeti Tudományos Intézet igazgatóhelyettese a bemutatott híddaru prototípusának kialakítását 1964 végére ígérte és felhívta a figyelmet arra, hogy meredek terepen létesített utakra való tekintettel foglalkozni kell a mechanikus kocsifordító berendezés kérdésével is.

Dr. Keresztesi Béla, az Erdészeti Tudományos Intézet igazgatója vitázó beszédében rámutatott arra, hogy a bemutató jelentős állomás az erdészeti kutatás és gyakorlat jó kapcsolatának fejlődésében. A bemutatott eredmények a kutatás és gyakorlat összefogásának gyümölcsei. Részben ez magyarázza azt az egyöntetű igyekezetet, amellyel az Erdőgazdaság minden felelős személye már a részeredményeket is általánosan hasznosítani törekszik. A saját nevében — mint erdőművelő — a vágástéri feltárást elsősorban erdőművelési szempontból értékeli nagyra. Az egész erdészeti tevékenység alapja, lényege a szervesanyag termelése, vagyis az erdőművelés. A közelités és szállítás csupán összekötő a fatermelők és fafelhasználók között. Az egész feltárási kérdést ennek szem előtt tartásával kell megoldani. A korszerű erdőműveléshez egyre inkább szükséges az, hogy gondosan tervezett, megfelelő sűrűségű feltáró-hálózattal rendelkezünk. A művelési követelmények szempontjából — külföldi tapasztalatok szerint — 200–300 m/ha úttávolság a legfelső határ, mind hegy-, mind síkvidéken. Az erdőművelés mindig és mindenütt elsősorban utat követel, gazdasági erdővé egy erdő csak jó úthálózat segítségével válik. Ezért a lillafüredi kísérlet erdőművelési jelentősége semmivel sem kisebb fahasználati fontosságánál.

Összeállította: Jérôme René

Erdőtípus vagy állománytípus?

Hozzászólás dr. Haracsi Lajos: „Az erdőtipológia és az erdőművelés” című cikkéhez

A rendszer külső keret, forma, többnyire csak egy ismeretkör áttekintését és átadását segíti elő, lényegesen, a belső tartalmon alig változtat. Helytelen irányba terelődik a vita az erdőtipológia körül is, amikor a kevésbé lényeges, inkább rendszer-tani szempontokra fektetik a fősúlyt s közben a tartalmi lényeg elsikkad.

Ez az, ami arra késztet, hogy foglalkozzam dr. Haracsi Lajos professzor fent nevezett cikkével.

Az erdőtipológia, amely napjainkban forradalmasítja az erdőművelést s konkrétabb alapokra fekteti eljárásait, biztosabbá teszi a fajaj megválasztását, a komplex természet-szemléletnek, esetünkben az erdőtársulás szemléletnek köszönheti jelentőségét. Ez a szemlélet az erdőt az erdei növénytársulás egészének tekinti, tehát a faállomány mellett a cserje-, a gye- és mohaszintet is figyelembe veszi, sőt életközösségébe már az állatvilágát és a termőhelyi tényezők komplexumát is bevonja. Ennek megfelelően az erdőtípus is csak olyan erdőrészek összessége lehet, amelyben a termőhelyi tényezők összehatása azonos, a növénytársulási összetételük többé-kevésbé megegyezik, következésképpen hasonló erdőművelési eljárásokat is kíván. (Antropogeobiocénózis.)

A fenti három irányelv alapján különítettük el az „Erdő és termőhelytipológiai útmutatóban” közzétett erdőtípusokat is. Ezek a szempontok a következők:

1. Az erdei növénytársulásból minden esetben kiemeltük a legfontosabbat, a faállománytípusokat, amelyek többnyire asszociációk, illetve asszociáció csoportok. Ezek alatt soroltuk fel az aljnövényzet típusokat, amelyek szubasszociációk és faciesek lehetnek. Az erdőtípus nevében ezek, mint a gyepszintből, néhol a cserje- vagy mohaszintből vett uralkodó növények, jelzőként kerültek a faállománytípusaink elé. Az erdészeti és növénytani irodalom Cajander (1909) nyomán ezeket nevezte el erdőtípusoknak.

2. A termőhelyi tényezők közül a talaj kémhatását és a termőhely vízgazdálkodását alkalmaztuk, mint olyanokat, amelyeket legfontosabbnak ítéltünk hazánk er-